

ЛЕГЕНДЕ БЕОГРАДСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА

Аниџа Савић Ребаџ

*Универзитет у Београду
Универзитетска библиотека "Светозар Марковић"
у Београду*

*Леџенде Београдског
универзитетa*

*Аница Савић Ребац
1892–1953*

Каталоџ изложбе

БЕОГРАД
2003

ЛЕГЕНДЕ БЕОГРАДСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА дугорочни је циклус изложби и разговора у оквиру којег Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ у Београду жели да представи оне професоре са нашег најстаријег универзитета који нису више међу живима а својом богатом професионалном и ванпрофесионалном биографијом су обогатили духовни живот нашег народа.

У одабирању личности које се представљају, наш концепт првенствено подразумева обрнуту хронологију, како би предавачи или учесници у разговору, могли да буду савременици: студенти, пријатељи, колеге. Они би живим сећањем, из различитих углова, осветлили одређену личност. Наравно, говориће се и о професорима за које се подаци налазе у архивама, споменицама, историјама културе или науке – у колективном памћењу академске и шире јавности. Представићемо оне који су нашу науку учинили светски признатом или је обогатили европским достигнућима, оне који су пунили своје слушаонице студентима свих факултета, оне који су предавали широм света а код нас им је било забрањивано, оне чија је животна прича у неком смислу била ванстандардна.

Изложбе на свој начин, визуелно, илуструју живот и рад одабране личности преко књига, фотографија, преписке или рукописне заоставштине из фондова првенствено наше Библиотеке и чине подлогу за даља вербална осликавања.

Предавања нису замишљена као сува и строго академска валоризација научног доприноса наших угледних професора, већ пре свега, као топло, људско присећање најквалификованијих и најближих сарадника и пријатеља, чије ће личне успомене на контакте са *легендама* унети у представљање онај жељени, присни тон.

Критеријум за избор личности биће диктиран важећим ставовима научне јавности, квалитетом грађе коју на изложби можемо да презентирамо и свакако, незаобилазним личним наклоностима, које су, упркос жељи за објективношћу, подложне свакој врсти критике.

Намера организатора јесте да се на сваке две године излагања штампају у зборнику који би носио наслов овог циклуса и да се тако поступно испише једна, чини се, најзначајнија страница историје Универзитета – историја његових стваралаца. Прва таква публикација изашла би 2005. када се слави сто година постојања ове угледне институције.

СРЖ СТВАРАЛАШТВА АНИЦЕ САВИЋ РЕБАЦ

Готово је немогуће на овако ограниченем, пригодном простору говорити о богатом и значајном делу Анице Савић Ребац (у даљем тексту АСР) и при том обухватити све главне видове њеног стваралаштва: античке студије, студије о Његошу, преводе са класичних језика, преводе са немачког и енглеског, којима је обогатила нашу преводну књижевност, есеје из наше, немачке и енглеске књижевности и, на крају, али не на последњем, већ, хронолошки гледано, на првом месту, њено песничко стваралаштво које дуго није добило заслужено место у нашој књижевности.

Зато смо се определили да овде, у кратким цртама, прикажемо онај део њеног стваралаштва којим је дала највећи допринос нашој и европској, а тиме и светској науци. То су њене две, судбинским сплетом околности, недовршене књиге *Предилашонска ерошологија* и *Античка естетика и наука о књижевности*, као и цели низ других студија, од којих неке, срећом, представљају наставак првих двеју. Својим античким студијама АСР достигла је саме врхове науке.

Историја идеја – то је област која, и поред значајних истраживачких радова њој посвећених, још увек чека на своје посленике који би систематски обрадили овај значајни део не само класичних наука, философије и књижевности, већ и историје европске, а тиме и светске културе.

Зачуђујуће је, и задивљујуће, како је једна млада особа, тада, тридесетих година прошлог века, имала, да се послужимо епикурејским гносеолошким термином, чудесну ἐπιβολὴ τῆς διανοίας, или, како то Лукреције преводи, *animi iactus liber* да своју велику замисао о праћењу идеје љубави почне да спроводи у дело.

Тако је, већ у *Предилашонској ерошологији* АСР ставила себи за циљ праћење идеје Ероса, преко литерарних извора, од првих, за нас ухватљивих зачетака, у орфичкој теогонији, преко Платоновог Ероса-посредника између чулног света и свега идеја, Платоновог Бога, идентичног са Еросом-љубављу, преко мистичке љубави-сазнања апостола Павла, преко спајања платоновско-плотиновског *erosa* са хришћанском *agape* псеудо-Дионисија Ареопагите до апсолутног јединства Бога-љубави и личне љубави, до јединства религијско-философског и личног ероса код Дантеа и, даље, код Спинозе и Гетеа.

Али, овај велики и јединствени план остварен је тек делимично самом *Предплатонском ероџологијом* која обухвата период од за нас ухватљивих почетака до Платона. Платоново учење о Еросу-посреднику који нас својим тростепеним путем води ка највишем, духовном сазнању, уклопила је АСР, срећом, у своју такође недовршену књигу *Античка естетика и наука о књижевности*, будући да Ерос, преко идеје лепог, заузима главно место у тумачењу Платонове естетике.

Управо зато што је та замишљена трилогија која је требало да носи наслов *Орфичко-платонско-неоплатонска учења о Еросу и њихов утицај на Средњи век, поглавље на Данџеа*, остала недовршена у облику *Предплатонске ероџологије*, велики значај имају студије у којима се настављају започета истраживања историје идеје љубави.

Знатан део планираних, а недовршених истраживања налазимо у студији *Платонска и хришћанска љубав*.

Придружујући се оним испитивачима који су тражили и налазили „платонско порекло мисли водиле“ (Харнак) у чудесној химни љубави Светог апостола Павла (*Посланица Коринћанима I 13*), АСР, верна свом методу одређивања, праћења и поређења великих идеја, утврђивања сличности, а не разлика, разоткрива, слој по слој, духовне наслаге које су довеле до непревазиђеног врхунца – до хришћанског учења о љубави којом човек воли Бога и све људе па чак и непријатеље.

То је једна страна хришћанске љубави, толико слична Емпедокловој *Филији*, позитивном козмичком принципу и свеопштој љубави међу свим сторењима, као и стоичкој *филисофској* која такође обухвата све људе.

С друге стране, љубав о којој је апостол Павле написао најлепше богонадахнуте речи, икада о љубави написане, у првој *Посланици Коринћанима*, није само љубав према Богу и свим људима, није само племенито делање. Она је нешто далеко више од тога. Она је мистичка снага душе, помоћу које човек спознаје Бога, која га води пред лице Божје и која доводи до мистичког спајања душе са Богом пре смрти. То је, дакле, мистичка љубав која је истовремено највише сазнање. Она стоји не само изнад обичног људског знања, па чак и изнад моћи пророштва, изнад сваке делатне љубави („И ако раздам све имање своје, и ако предам тијело своје да се сажеже, а љубави немам, ништа ми не помаже“), већ, што је за хришћанско поимање сасвим неочекивано, и изнад саме вере („И ако имам сву вјеру да и горе премјештам, а љубави немам, ништа сам“).

Порекло таквог схватања мистичке љубави која је највише сазнање, АСР, заједно са већим бројем испитивача, тражи и налази у платонско-неоплатонској мистици чији су елементи, према схватањима АСР, уграђени у саме темеље хришћанства, па је спој хеленизма и хришћанства изведен већ код апостола Павла и писца Јеванђеља по Јовану, да би касније, код Оригена, Синесија и псеудо-Дионисија Ареопагите, ово спајање било изведено свесно и потпуно.

Тако је *ерос*, већ на самим почецима хришћанства, чинио један вид, онај мистички и философски, хришћанске љубави, а *агапе* други, Божју и човечанску свеобухватну, делатну љубав.

Оно што је најоригиналније и најпривлачније у овој студији то је, свакако, већ у *Предплатонској ероџологији* назначено, тражење и налажење веза између Платоновог учења о љубави као чежње за сазнањем и вође људског духа у наднебесни свет идеја, преко неоплатоничара који су љубав изједначивали са Богом до Дантеа код којег је лична љубав на чудесан начин обједињена са религијско-философском љубављу-Богом.

Чак и када не бисмо у потпуности прихватили тезу да између свих ових појавних облика Ероса постоји нека генеалогска веза, а такву везу тешко је не прихватити поред толиких утврђених суштинских сличности, морали бисмо се дивити дубинском погледу којим АСР посматра и истражује ове појавне облике у распону од много векова, идући увек за елементима сличности, јединства и везе, који спајају а не растављају, који повезују а не раздвајају људску мисао заокупљену овом најважнијом од свих идеја.

Идући за својом тако плодном мишљу у изналажењу дубоких унутарњих веза и сличности између великих религијских, философских и песничких доктрина о љубави, АСР је у својој студији *Љубав у филозофији Спинозиној* отишла даље од истраживања која је назначила првобитним планом у *Предилашонској ерошологији* и достигла сопствени врхунац у испитивању и разумевању садржине и развоја великих духовних покрета који су обележили целокупну досадашњу историју људског духа.

Полазећи од неоспорне сличности између Платинова схватања Бога као љубави („Бог је љубав и то љубав према себи самом“, *Епн.* VI 9, 15), Екхардове формулације о љубави којом Бог сам себе воли и којом воли и сва створења и Спинозине дефиниције интелектуалне божанске љубави („Интелектуална љубав према Богу је љубав Божја којом Бог сам себе воли“, *Етика* V 36) АСР непосредним доказима показује неоплатонски, чисто духовни карактер љубавне мистике Спинозине и указује на неоплатонизам као њен главни извор, остављајући питање о мислицима и делима овог правца, који су непосредно утицали на Спинозу, још увек отвореним. Наиме, трактат Јуде Абраванела (*alias* Леона Јеврејина) *Дијалози о љубави* показују само формалне, а не и суштинске сличности са Спинозином доктрином о љубави, иако се ту први пут јавља израз „интелектуална љубав према Богу“, који опет код Спинозе има сасвим другачију садржину.

На основу чињенице да је код ренесансних мислилаца, непосредних претходника Спинозиних, први пут стварно раздвојена философска мистика од философске спекулације (и сам Демокрит, отац античког материјализма, говорио је о епифанијама богова), а натуралистички пантеизам представљао главну мислилачку струју, закључила је АСР да је Спинозина докринна о љубави мање везана за ренесансни, а више за средњовековни неоплатонизам.

Истражујући пажљиво и доследно све антиномије философске спекулације Спинозине, које се преламају у појму божанске интелектуалне љубави, а то су однос мистике и рационализма, религије и геометрије, иманенције и трансценденције божанства, неоплатонизма и натурализма, тежње за сазнањем и тежње за блаженством, АСР је показала, на начин само њој својствен, како је Спиноза, кроз своју доктрину о љубави, измирио ове антиномије између својих критичких и својих религијских схватања, у чему АСР и види високу оригиналност љубавне мистике Спинозне и због чега је Спинозина докринна о љубави, засновна на најстаријем појму мистичке философије – мистичком спајању са Богом кроз љубав – постала „сасвим нова и лична творевина.“

Схватајући Бога као биће које мисли „на геометријски начин“ истовремено истовремено са бескрајном љубављу, бескрајним сазнањем (= истином) и бескрајним блаженством биће које јесте, додуше, иманентно, кроз своју идентичност са „супстанцијом или природом“, али и трансцендентно кроз љубав која спаја Бога и човека, и изједначајући највиши степен сазнања и највиши степен блаженства са интелектуалном љубављу према Богу, измирио је Спиноза мисаоне и душевне сукобе, који су га, као сва-

ког мислећег човека, растрзали, у доба када је дошло до вештачког и насилног одвајања мистике од философије, отварајући тако пут онима који су ишли за рационалним формама мишљења, али нису хтели да се одрекну прамисли о мистичком спајању и јединству Бога и човека. А АСР пружи­ла нам је блистави приказ Спинозиних духовних изворишта, дубоких и потресних мисаоних и душевних сукоба из којих се родила нова хармонија кроз доктрину о љубави. У овом смислу АСР више није до­стигла себе.

Ово је била срж стваралаштва Анице Савић Ребац, срж њеног духовног и физичког живота и њене смрти.

Љиљана Црејџац

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Разлоге за то што смо Аницу Савић Ребац уврстили међу *Леџенде Београдског универзитета*, чини се, не треба посебно образлагати, још мање у контексту на почетку предочене концепције овога циклуса а с обзиром на дубину и ширину њених интелектуалних домета. Уз свест о постојању извесних оспоравања, дилема и контроверзи које се на њену личност и рад односе, статус њеног доприноса хеленистичким наукама примарно, али и науци о књижевности, преводилаштву па и филозофији, неспорно је прворазредан, свакако и шире него у оквирима Београдског универзитета.

За то што смо изложбу о њој организовали на готово самом почетку циклуса, баш у оквиру прославе Дана Библиотеке, дајући јој тиме још изузетнији статус постоје два разлога: први се односи на чињеницу да је према тестаментарној вољи Анице Савић Ребац Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ у Београду наследник „њене библиотеке, књижевне и научне оставине“, док је други обележавање педесете годишњице од њене смрти која се навршава седмог октобра ове године.

Циљ ове изложбе и *Кашалога* који је прати јесте да направи кондензовани пресек кроз личну и професионалну биографију Анице Савић Ребац, те се међу изложеним књигама и документима налази само избор из материјала који о овој личности Библиотека у својим фондовима има.

Кашалога је сачињен из три веће тематске целине: **Живот, Дело и Рецепција**. У оквир прве улази *Лична прича*. Она обухвата избор из личних докумената, фотографија и писама из заоставштине Анице Савић Ребац, која се налази у Универзитетској библиотеци и објављених текстова који се баве успоменама на њу као личност. Ова целина, чији је задатак да ослика Аничину приватност, сређена је, као и сви остали делови *Кашалога*, хронолошки. Овај принцип распореда грађе омогућава да се, у поглављу *Лична прича*, сагледа животни пут Анице Савић Ребац, а у осталим сегментима и њен интелектуални и духовни развој.

Средишњи део – **Дело**, настоји да покаже распон и дубину стваралачких активности Анице Савић Ребац. Фокусиране су најзначајније области њеног рада: „Поезија“, „Античке студије“, „Преводи се немачког и есеји о немачкој књижевности“, „Преводи са енглеског и есеји из енглеске књи-

жевности“, „Есеји о домаћој књижевности“, „Студије о Његошу и преводи *Луче микроkozме*“.

Сваким од наведених наслова обухваћени су текстови из периодике или књиге које најсликовитије илуструју њен рад у одабраној области са припадајућом преписком, фотографијама и легендама уз илустративни материјал.

Последњи сегмент – **Рецепција**, треба да покаже генезу реакција јавности на рад Анице Савић Ребац у оквиру тематских кругова који готово у потпуности кореспондирају са другим поглављем.

ЛИЧНА ПРИЧА

Аница Савић Ребац је опоруком део заоставштине – „пописану библиотеку као и књижевну и научну оставину“, дала Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ у Београду. Милица Продановић, тадашња управница Библиотеке и пријатељица Анице Савић Ребац, била је извршилац тестамена.

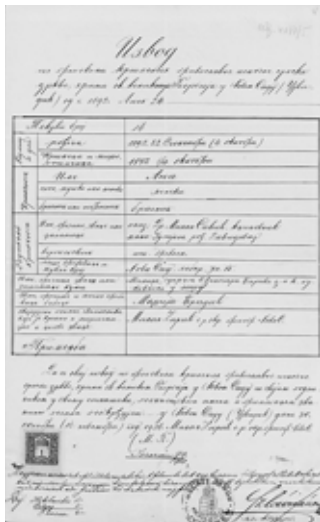
Заоставштина Анице Савић Ребац која се чува у Библиотеци садржи, поред рукописа књижевних и научних радова, преписке са значајним личностима из књижевног, уметничког и научног живота тога времена, и низ фотографија, докумената и административних аката који помажу да се реконструише животна прича Анице Савић Ребац. Најзад, у заоставштини смо нашли и неке сасвим личне предмете као што је споменар или свеска са Аничиним првим песничким радовима.

Стога смо један део поставке посветили биографији Анице Савић Ребац, коју смо илустровали пре свега овим ексклузивним материјалом. Грађа је распоређена хронолошки и изабрана тако да представи Аничино школовање, прве књижевне покушаје, сусрете и пријатељства са водећим личностима онога доба, напредовање у служби, удају за Хасана Ребца и најзад долазак на Универзитет у Београду.

Део овог материјала је уврштен у књигу Љиљане Вулеић *Животи Анице Савић Ребац*, која представља најновији резултат истраживања живота и рада Анице Савић Ребац. Ова књига, као интегрални и темељно урађени прилог Аничиној биографији, обухватила је и осталу грађу која не чини део заоставштине из Универзитетске библиотеке, те је стога полазна тачка у упознавању са овом научницом, наставницом, песникињом, превођицом и есејистом. Остале референце, наведене хронолошким редом, као сећања савременика, пријатеља и ученика, употпуњавају портрет Анице Савић Ребац.

Аница са родитељима, мајком Јулијаном, рођеном Давидовац, и оцем Миланом Савићем.

Крштеница Аница Савић Ребац, документ на основу којег се може потврдити да је 1892. година Аничиног рођења. У изворима се налази на различите податке – на пример, у *Малој Просветиној енциклопедији* наведена је 1893. година. Интересантно је да и у аутобиографији, коју је Аница писала поводом конкурса за избор у звање доцента Филозофског факултета у Београду (према концепту објављена у књизи *Аничичка естетика и наука о књижевности*, Нови Сад, 1985), такође стоји 1893. година.

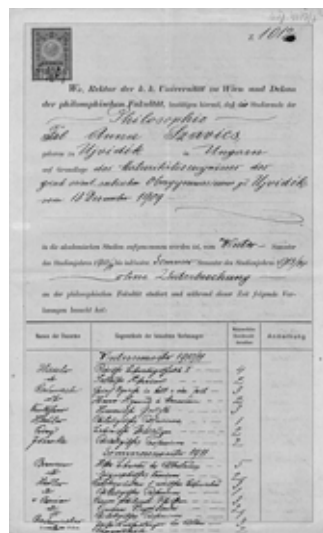
Свеска са једним од првих Аничиних песничких радова – поетском драмом *Нијова* из 1906. године. Писање песничких драма са непуних 14 година био је један од разлога због којих је Аница у Новом Саду сматрана за чудо од детета: „Цео Нови Сад је говорио о њеном дару и о њеној интелигенцији, о томе да чита на немачком, на енглеском, на француском, на латинском, на грчком, и да од своје четрнаесте године пише песме које јој објављују књижевни часописи.“ (Милан Кашанин, *Сусрети и њисма*). Поред *Нијове*, Аница је у том периоду написала још две драме: *Електира* и *Последња свештеница Паладе Ашене*. Драме су читане у кући Савића, а пријатељи куће, међу којима је био и Лаза Костић, на маргинама Аничиних свезака су писали своје коментаре и савете. Ови песнички првенци први пут су објављени у књизи *Поезија и мањи песнички преводи*.

Аничина фотографија из периода када је могла писати *Нијову*.

Споменар Анице Савић Ребац из 1903. године. Садржи само неколико порука пријатељица и један запис родитеља. Питајући се зашто је Аница уопште чувала ову књижицу која садржи дечији наивне записе, Љиљана Вулегић каже да „нам тај споменар враћа пред очи Аницу каква је била као дете, какву је видимо на једној фотографији, како, као и њене другарице, трчи новосадским улицама котрљајући обруч и бацајући лопту.“ Топлина родитељског дома, брига и усредсређена пажња већ остарелих родитеља на своје једино дете, обележиће детињство и младост Анице Савић.

Индекс Филозофског факултета Универзитета у Бечу. Аница Савић је школске 1910/1911 уписала класичну филологију у Бечу где је боравила, заједно са родитељима, све до 1913/1914. године када се вратила у Нови Сад у којем је провела ратне године. Иако је у Бечу апсолвирала, морала је да упише два семестра на Универзитету у Београду и потом да полаже дипломски испит. Дипломирала је 1920. године на Филозофском факултету (група за класичне језике и књижевност, историју старог века, археологију и немачки језик са књижевношћу). Прва служба Аничина била је у Новосадској државној женској гимназији где је постављена за супленткињу. После преласка у Београд (1922) радила је у Трећој женској реалној гимназији све до 1930. године и пресељења у Скопље.

Уверење Филозофског факултета у Бечу о одслушаним семестрима. Издао је 1916. године вероватно ради признавања испита на Београдском универзитету на којем је завршила студије прекинуте у Бечу.

Писмо Милоша Црњанског које открива специфичну наклоност песника према Аници Савић Ребац. Први пут је објављено у књизи Љиљане Вулетић која је установила да је ово писмо из Аничине заоставштине погрешно приписано С.Б. Цвијановићу. Када је у јулу 1919. године покренут авангардни часопис *Дан*, чију је књижевну рубрику уређивао Црњански, Аница је готово одмах постала сарадник и у другом броју је објавила једну песму. Као што ово писмо сведочи, између Анице и Милоша Црњанског постојали су наговештаји флуида ванкњижевне природе. Ипак, очигледно је да су пријатељство и блискост на самом зачетку замрли. Аница у једном писму Кашанину за Црњанског каже да „би могао да буде Аријел, када не би тако често хтео да буде Калибан“. Сам Црњански је изрекао неповољан суд о Аничиној поезији у једном писму Цвијановићу, чиме је може бити спречио објављивање њене збирке песама, али то мишљење никада није изнео њој лично. Најзад, у *Коментарима Лирике Ишаке Црњански* говори о једном смешном догађају са Миланом Савићем који је био љут на младог песника јер је једну, по његовом мишљењу непристојну песму *Лирике Ишаке* посветио Аници.

Портрет Анице Савић Ребац који је израдио породични пријатељ Урош Предић 1920. године. На десној руци Аница носи наруквицу, Хасанов поклон из породичне ризнице Ребчевих, што је један од доказа њихове блискости у то време, годину дана пре венчања. Аница је пред смрт наруквицу поклонила пријатељици проф. др Радмили Шајковић са жељом да јој донесе срећу у браку.

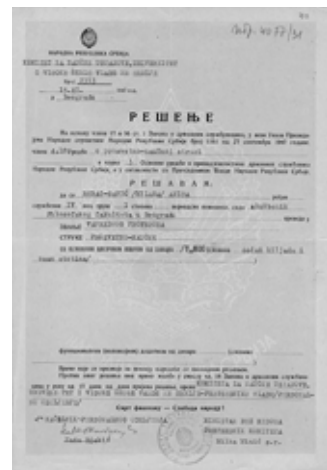
Уверење о положеном дипломском испиту на Филозофском факултету, издато уместо дипломе.

У пролеће 1921. Аница се удала за Хасана Ребца (1890–1953), тадашњег службеника Министарства вера Краљевине СХС. Ребац, рођен у Мостару, био је Србин муслиманске вероисповести. Студије је започео на Филозофском факултету у Београду, да би их после прекида наставио у Бечу; у Паризу је после Првог светског рата дипломирао оријенталне језике. Био је комита у балканским ратовима; после атентата у Сарајеву, као младобосанац, побегао је у Београд где се придружио комитским одредима, и потом са српском војском прешао Албанију. После венчања, Аница и Хасан су неко време живели у Београду, али су се 1930, због његовог премештаја и именовања за управника муслиманских вакуфских имања, преселили у Скопље. (Сл. лево)

Копија венчанице Анице и Хасана Ребца. Брак између Анице и Хасана био је предмет различитих мишљења: од осуда средине до сведочења о њиховој великој љубави и узајамној посвећености. Као крунски доказ те љубави узима се и чињеница да је Аница први пут покушала да се убије непосредно после Хасанове смрти, и што је ништа није могло спречити да то учини пар месеци касније. О томе је те 1953. године писао и Станислав Винавер (текст објављен у *Републици*): „Кад човек помисли: имала је све – љубав својих ђака, струку коју је обожавала, углед, знање, изванредан положај у друштву, живот угодан! Ипак – претежнији је био њен мртви Хасан, без кога није умела да замисли живот.“ (Сл. десно)

Тек после Другог светског рата, 1947. године, решењем које је потписала Милка Минић, Аница Савић Ребац је постављена за ванредног професора Филозофског факултета у Београду, где ће остати све до смрти 1953. године. Мада није била добро прихваћена од својих колега, међу којима су били и Милан Будимир и Милош Ђурић, Аница се посветила углавном својим студентима. Њима је она, и поред свега што јој је иначе приписивано као мана – „уображеност“, „егзалтираност“, била блиска и драга. Управу њени студенти, потоњи професори, оставили су најлепша сећања на своју енергичну професорку. Своје успомене су записали Даринка Невенић-Грабовац, Вида Е. Марковић, Никша Стипчевић, Миљан Мојашевић и други.

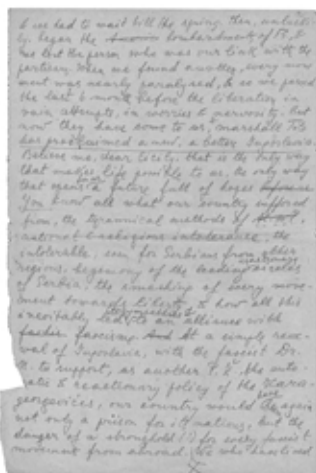
После Новог Сада, Београда, и студентског живота у Бечу, живот у Скопљу је за Аницу био веома скучен и тежак. Тада је предавала у разним гимназијама и хонорарно на Филозофском факултету. Њени покушаји да буде примљена на место доцента на том Факултету, и поред све упорности, остали су безуспешни. Документи из заоставштине сведоче о несталном напредовању у служби тих 30-их година, када је све до 1941. радила у 6 школа и била два пута пензионисана. Ипак, у том периоду Аница се бави интензивним научним радом, брани 1932. докторску дисертацију (*Предилајонска еројологија*) на Филозофском факултету у Београду и објављује своје најзначајније есеје из античких студија.

Аница Савић Ребац, снимљена око 1945. године.

Ребека Вест (Rebecca West, право име Cicely Isabel Fairfield, 1892–1983), енглеска списатељица и борац за права жена. Објавила је неколико романа: *Повраћац војника* (*The Return of the Soldier*, 1918), *Судија* (*The Judge*, 1922), *Трска која мисли* (*The Thinking Reed*, 1936), а после Другог светског рата романи *Фонитана која се пресуша* (*The Fountain Overflows*, 1957) и *Птице падају* (*The Birds Fall Down*, 1966). Њено најзначајније дело је обиман путопис о Југославији *Црно јагње и сиви соко* (*Black Lamb and Grey Falcon*, 1941). Ребека Вест је први пут дошла у Југославију 1936. године, да би потом, одушевљена овом земљом, долазила још два пута – 1937. и 1938. године. Путопис садржи, поред описа крајева и људи, и много података о историји Јужних Словена, који се третирају као извор објашњења за савремене вредносне системе и животна опредељења људи са ових простора. Њен пратилац и тумач балканских прилика био је Станислав Винавер, коме је у књизи дато име Константин.

На свом путовању по Југославији Ребека Вест је у Скопљу упознала и Аницу и Хасана, са којима је, како наводи у књизи, пријатно проводила време. Пријатељство између Анице и Ребеке ће се наставити: неколико година касније Аница ће Ребеки писати на енглеском о свом животу за време и после рата, што представља једно од ретких Аничиних експлицитних сведочанстава о животу са Хасаном и о сопственим политичким опредељењима. Концепт овог обимног писма чува се у Универзитетској библиотеци.

Милан Кашанин, један од пријатеља из младости. У својим *Сусретима и писмима* изнео је сећања на Аницу, којој се у почетку дивио, са којом је био нераздвојан, али од које се, нарочито после 1920. године, све више удаљавао. Иако понекад говори врло неповољно о Аници, Кашаниново сведочанство одише искреношћу и аутентичношћу.

1. ВЕСТ, Ребека

Black Lamb and Grey Falcon : a Journey through Yugoslavia / Rebecca West. – New York : The Viking Press, 1943. – 1181 str.

P₁ 411

2. МАРКОВИЋ, Вида Е.

Аничина софа. // *Летопис Матице српске*. – Год. 148, књ. 410, св. 6 (дец. 1972), стр. 597–606.

Ч 945

3. БАРИШИЋ, Фрањо

Аница Савић-Ребац као наставник. // *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*. – Књ. 40, св. 1–2 (1974), стр. 140–142.

Ч 289

4. КАШАНИН, Милан

Аница Савић Ребац. // *Сусрети и писма / Милан Кашанин*. – Нови Сад : Матица српска, 1974. – Стр. 7–28.

I-15618

5. НЕВЕНИЋ-Грабовач, Даринка

Двадесетогодишњица смрти Анице Савић-Ребац. // *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*. – Књ. 40, св. 1–2 (1974), стр. 130–136.

Ч 289

6. СТИПЧЕВИЋ, Никша

Успомена на професора Аницу Савић-Ребац. // *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*. – Књ. 40, св. 1–2 (1974), стр. 142–143.

Ч 289

7. ВИНАВЕР, Станислав

Аница Савић Ребац. // *Београдско огледало / Станислав Винавер*. – Београд : Слово љубве, 1977. – Стр. 119–120.

Прештампано из „Републике“ од 13. октобра 1953. године.

I-19636

8. ВУЛЕТИЋ, Љиљана

Život Anice Savić-Rebac. – II izdanje. – Beograd : Izdanje autorke, 2002. – 127 str.

Са посветом аутора.

III-6504

ДЕЛО

Опус Анице Савић Ребац, расут по часописима и листовима, или „сакривен“ у рукописној заоставштини, коначно је окупљен у *Сабраним делима* која је средином осамдесетих година почела самоиницијативно и сопственим средствима да издаје Даринка Зличић. У периоду од 1984. до 1988. у издању Књижевне заједнице Новог Сада изашло је 7 књига *Сабраних дела* у пет томова: *Предилајтонска ероџолоџија*, *Античка естетика и наука о књижевности*, *Аница Савић Ребац и Њеџошева Луча микрокозма*, *Поезија и мањи песнички преводи* (4. и 5. књига), *Студије и огледи I-II* (6. и 7. књига). Овај амбициозни пројекат требало је да обухвати и објављивање осталих дела и преписке (укупно 12 књига), али због смрти Даринке Зличић то није остварено. У оквиру *Сабраних дела* текстови Анице Савић Ребац су пропраћени студијама и тумачењима, објашњењима и осталим неопходним напоменама пре свега проф. Љиљане Црепајац и Светлане Слапшак, тако да је овим подухватом Аничино дело постало не само доступно у свом готово интегралном облику, већ је доживело преиспитивање и ревалоризацију.

Поред *Сабраних дела*, полазиште у упознавању са делом Анице Савић Ребац пружа и библиографија коју је урадила Марија Јованцаи. Библиографија, делимично објављена у петој књизи *Сабраних дела*, изашла је у *Годишњаку Библиотеке Матице српске*.

9. ЈОВАНЦАИ, Марија

Библиографија Анице Савић Ребац : 1905–1997. // Годишњак Библиотеке Матице српске за 1997. – Нови Сад : Библиотека Матице српске, 1998. – Стр. 218–263.

V-41

Студије и огледи I-II. Први део обухвата Аничине студије и огледи из античке књижевности, а други део радове из светске и српске књижевности. У овој двотомној публикацији сакупљени су Аничини текстови писани у раздобљу од 1909. до 1953. године.

Поезија

Иако је прве песме објавила још 1906. године са 14 година, прва и једина збирка поезије Анице Савић Ребац појавила се тек 1929. године. Аница се надала да ће песме штампати још 1920. године, када је рукопис највероватније предала издавачу С. Б. Цвијановићу. Збирка, међутим, није објављена, а разлог за то можда се може наћи у писму које је Милош Црњански упутио Цвијановићу где каже да је то „слаба збирка и нема је смисла издавати“. После 1929. године Аница је поезију ретко објављивала и све до њене смрти појавила се неколицина песама у часописима. Ипак, неке њене песме препеване су на немачки, француски и чешки и ушле су у антологије поезије из 30-их година: *Jugoslavische Anthologie* (1932, Katharina A. Jovanovits), *Anthologie de la poésie Yugoslave des XIXe et XXe siècle* (1935, Миодраг Ибровац), *Jihoslovanská lyrika* (1935, Karla Hádká).

После Другог светског рата Аничине песме су нашле своје место у неким антологијама: Миодраг Павловић, који је за Аницу рекао да је „значајни минорни песник“, у своју *Антиологију српског песништва* уврстио је чак три њене песме, док је од Црњанског изабрао две.

10. САВИЋ РЕБАЦ, Аница

Пан. // Бранково коло. – Год. 12, бр. 37 (27. IX 1906), ст. 1168.

РП I/120

11. *Ренесанса*. // Бранково коло. – Год. 12, бр. 47 (6. XII 1906), ст. 1480–1482.

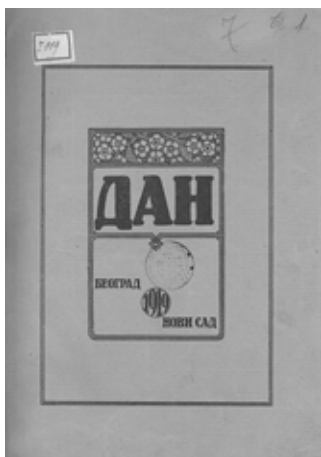
РП I/120

12. *Камелије*. // Дан. – Год. 1, бр. 2 (15. јул 1919), стр. 28.

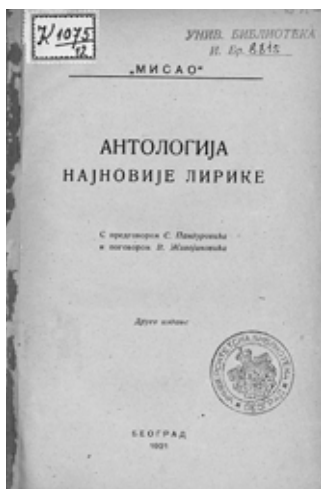
Ч 119

Прве песме Аница је објавила у *Бранковом колу* крајем 1906. године („Пан“ и „Ренесанса“). Поред *Српског књижевног гласника*, *Бранково коло* је лист у којем ће Аница објавити највећи број песама и есеја.

Авангардни часопис покренут 1919. године са „мисијом“ да се уз помоћ „многе свежих и младих снага (...) униште све препреке и створи јединствена и снажна култура човечанства“ (уводна реч уредника Доброслава Јевђовића). Већ у другом броју објављена је једна Аничина песма, а у наредним још две и текст „У спомен Милутина Бојића“. Док је Црњански објављивао горке и бунтовне стихове о вечности „тамница и вешала“, Аница у песми „Камелије“ говори о аристократској раскоши цветова који су никли „у старим вртовима снова“, а у песми „Јесен“ о величанственом призору из природе који буди свест о вечности.

13. *Јесен*. // Дан. – Год. 1, бр. 3 (1. август 1919), стр. 47.
Ч 119

14. *Подне*. // Дан. – Год. 1, бр. 3 (1. август 1919), стр. 47.
Ч 119

15. *Сафијска ода*. // Антологија најновије лирике / с предговором С. Пандуровића и поговором В. Живојиновића. – 2. изд. – Београд : Мисао, 1921. – Стр. 39–40.
К 1075

16. *Вечери на мору* / насловни лист израдио Урош Предић. – Београд : А.М. Поповић, [1929]. – 94 стр.
К 933

Милан Савић није успео да, уз помоћ пријатеља Светислава Стефановића, унесе неку од Аничиних песама у антологије као што је Хаузерова *Serbische Dichter* или *Антологија новије српске лирике* Богдана Поповића. Ипак, Сима Пандуровић је једну Аничину песму уврстио у своју *Антологију најновије лирике* из 1921. године.

Аничина песничка збирка из 1929. године. Насловну страну је урадио породични пријатељ Урош Предић.

Урош Предић, дрворез, рад Љубе Ивановића. У неколико писама упућених Милану Савићу и самој Аници, Урош Предић изражава непосредно дивљење Аничином таленту, али и најискренију, топлу пријатељску бригу због њене будућности. Читајући песму „Ренесанса“, објављену 1906. када је Аница имала само 14 година, Урош Предић у писму узвикује: „То је сувише за једно дете!“ У другом писму он каже: „Шта ће тек бити, кад се у њој развију *све* стране њене младе, свеже, нетакнуте душе! Она је за сада још сувише једнострано развијена: више је жива у интелекту него телом. Интелект необично развијен и уз то врло жива машта. Сад јој фале још остале жице на лири: осећаји у потпуном развићу њихову, ужи додир са животом, познавање људи (...) Кад се сетим какав сам шмокљан ја био у њеним годинама, и да сам крај свега тога и ја важио као даровит младић, онда можеш себи замислити са каквим дивљењем ја пратим развој твоје миле Анице. Већ је толико умакла и узвисила се, да је поготову не разумем, а разумевао сам иначе много шта, што није писано за обичне бундеве.“ (Нав. према: Љиљана Вулетић, *Животи Анице Савић-Ребац*, стр. 21–23)

17. *Dante aux Apennins* = [Dante u Apeninu] / [trad. J. et M. Ibrovac]. // Anthologie de la poésie Yougoslave des XIXe et XXe siècles / avec une introduction et des notices par Miodrag Ibrovac. – Paris : Librairie Delagrave, 1935. – Str. 315–316.

K₃ 1005

18. *Ténériffe* = [Tenerifa] / [trad. J. et M. Ibrovac] // Anthologie de la poésie Yougoslave des XIXe et XXe siècles / avec une introduction et des notices par Miodrag Ibrovac. – Paris : Librairie Delagrave, 1935. – Str. 316–318.

K₃ 1005

19. *Magia naturalis solstitium*. // Антологија српског песништва / [саставио] Миодраг Павловић. – Београд : Српска књижевна задруга, 1964. – Стр. 430–431.

I-2647

20. *Практикџелу*. // Антологија српског песништва / [саставио] Миодраг Павловић. – Београд : Српска књижевна задруга, 1964. – Стр. 429.

I-2647

21. *Ромео и Јулија*. // Антологија српског песништва / [саставио] Миодраг Павловић. – Београд : Српска књижевна задруга, 1964. – стр. 430.

I-2647

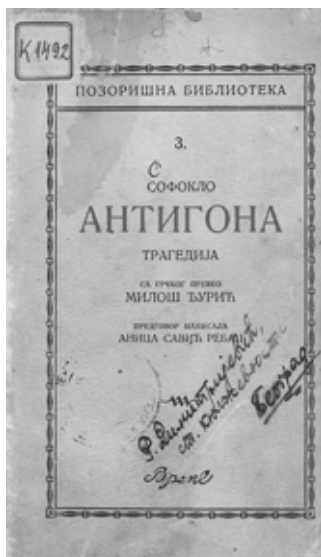
22. *Поезија и мањи песнички преводи* / приредила Даринка Зличић. – Нови Сад : Књижевна заједница Новог Сада, 1987. – 318 стр. – (Едиција Нови Сад ; књ.101, 102)

II-46779

Античке студије и преводи са класичних језика

За разумевање античких студија Анице Савић Ребац користимо управо оно што је Аница написала у есеју „Платонска и хришћанска љубав“ (1936): „Свеколика духовна делатност човечанства, религијска и филозофска, научна и песничка, живи само животом идеја које је надахњују. Њихов број није велики, али је неограничена њихова способност да се обнављају, и да вечно стварају из себе нове облике.“ Аница Савић Ребац, за коју је речено да је била историчар идеја, кроз своје дело показивала је потпуну посвећеност извесном, невеликом, броју питања и проблема, којима је посветила читав стваралачки век. Истраживање започето у *Ерошологији* – о Еросу као космогонијском божанству, заједно са текстом „Љубав у филозофији Спинозиној“ и са поменути есејем чиниће основни корпус радова посвећених творачком Еросу. Најзад, и у *Естетичници* ова тема поново добија средишње место јер, свакако не случајно, Аница Савић Ребац у овом делу највише говори о Платону за кога је Ерос посредник између чулног света и света идеја. Делом *Античка естетика и наука о књижевности*, које је остало нажалост недовршено, у опусу Анице Савић Ребац заокружено је испитивање чисто античких тема. На другој страни, Аница Савић Ребац је у есеју „Мистичка и трагична мисао код Грка“ говорила о супротности мистичког и трагичног елемента који долазе из истог врела античког духа: „Насупрот, дакле, мистици која пројцира људску судбину у космос, у вечност, атика трагедија концентрише космос у једну појединачну људску судбину (...) И мада је поникла у сенци Диониса, господара бесмртних душа, у њој се

не води рачуна ни о бесмртности ни о обожењу (...) Ми не осећамо ускост, зато јер је ширина, јер је бескрајност изражена *интензивнијетом*; живот трагичног јунака је исувише испуњен а да би остављао маха жељи за неким испуњењем ван њега. Нема изражене чежње за обожењем, јер се божански свет улива у човечански, јер је обожење у основи трагедија (...).“ У овим радовима уочљиво је спајање и проучавање коезистирања различитих елемената у духовним творевинама, односно разрешавање њиховог „парадокса“: Аница Савић Ребац сагледава природно јединство, сличност између удаљених појава, или задивљујућу амбивалентност која се сагледава као извор неисцрпног богатства. Спој различитих садржаја у једној појави, као месту укрштања разних духовних и душевних сила, препознајемо, најзад, и у читавом делу Анице Савић Ребац као образац њеног рада на и живота самог: она је своју образованост стављала у службу проблема које је, смеомо рећи, волела, тако да њени есеји и студије јесу и сами спој ирационалних и рационалних елемената. Са друге стране, читајући у есеју „Платонска и хришћанска љубав“ да је „према Платону, појединачна љубав пут ка општој, човечанска пут ка трансцендентној“ и да „та појединачна човекова љубав није само неизбежни него и племенити пут ка вишој“, тешко је одолети асоцијацији да је Аница Савић Ребац својим животним чином оваплотила предмет свог научног рада: у тренутку када је нестало људске љубави престао је да постоји и ралог љубави према свету.

23. САВИЋ РЕБАЦ, Аница

Хеленски видици. // Антигона / Софокло ; са грчког превео Милош Ђурић ; предговор написала Аница Савић Ребац. – Београд : Време, 1922. – Стр. 5–15.

К 1492/3

24. ПИНДАР

Победна песма за Асоиџа из Орхомена / превела с грчког Аница Савић Ребац. // Српски књижевни гласник. – Књ. 14, бр. 4 (16. II 1925), стр. 279.

Ч 293

25. САВИЋ РЕБАЦ, Аница

Предилајтонска ероџологија : [докторска дисертација]. – Скопље : Графичко-индустријско предузеће Крајничанац, 1932. – 145 стр.

Поклон писца Универзитетској библиотеци.

Д 38

Као предговор *Антигони* у преводу Милоша Ђурића из 1922. Аница Савић Ребац је објавила свој текст „Хеленски видици“. У њему она не говори само о великој трагедији – њу дотиче упоређујући три највећа грчка трагичара, већ даје готово програмски оријентисан поглед на хеленско наслеђе. Одушевљеност античким мотивима, изражена у Аничиној најранијој поезији, у овом тексту добија први пут есејистички облик који наговештава будуће научне радове. Оно што је можда сметало у поезији – ерудиција, у есеју је добило себи примерени облик: плод учености је могао да покаже своју раскош, али да истовремено допусти емотивни однос према предмету о којем се говори: „Јер хеленски је геније творац највишег типа човека, и најпотпунијег, до сада космоса. И није нам мање сродан и драг стога што су нам силе које су то градиле загонетне (...) Грци су га могли стварати [космос] у првом реду стога што нису знали за модерне јазеве између естетског етичког интелектуалног. Један потпун човек живео је неподељен у сва три царства (...).“

26. *Предплатонска еротиологија*. – Скопље : Графичко-индустријско предузеће Крајничанац, 1932. – 145 стр.

I 1084

27. *Мистична и тирагична мисао код Грка*. // Српски књижевни гласник. – Књ. 43, бр. 6 (15. XI 1934), стр. 420–426; књ. 43, бр. 7 (1. XII 1934), стр. 509–514.

Ч 293

28. *Платонска и хришћанска љубав*. – Нови Сад : Штампарија Јовановић и Богданов, 1936. – 15 стр.

По.: Летопис Матице Српске; јан.-фебр. 1936.

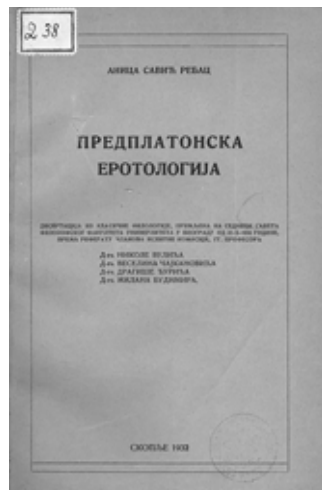
Са посветом писца Исидори Секулић.

ПБ₂₀ 331, БКа 240

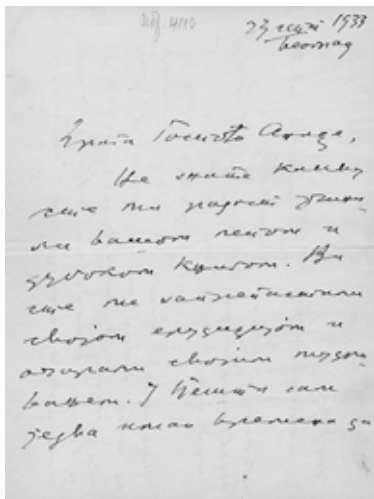
29. *Istorija rimske književnosti*. [Deo] 1 : književnost doba Republike. - [Beograd] : [b.i.], [1948?]. – 99 стр.

Литографисана скрипта.

Ка 3

Аница Савић Ребац је докторирала 1932. године на Филозофском факултету у Београду пред комисијом у саставу др Никола Вулић, др Веселин Чајкановић, др Драгиша Ђурић и др Милан Будимир. Исте године је своју тезу објавила у Скопљу. Годину дана касније – 1933. године, промовисана је за доктора наука.

Писмо Јована Дучића Аници Савић Ребац из заоставштине у Универзитетској библиотеци. Један примерак своје *Предплатонске еротиологије* Аница је послала Јовану Дучићу. У овом писму Дучић говори о утиску који је књига на њега оставила и концизно износи предвиђање које се обистинило: „Ви сте ме запрепастили својом ерудицијом и очарали својим мудровањем (...) Вашу ће књигу прећутати у нашој критици, али само зато што не знам ко би умео да о њој каже праву реч.“

30. *Lucretiana*. // Жива антика. – Год. 1, том 1 (1951), стр. 102–109. Ч₁ 459

31. *Античка демократија и социјални проблеми*. // Жива антика. – Год. 1, том 2 (1951), стр. 206–221. Ч₁ 459

32. ЛУКРЕЦИЈЕ КАР

О природи ствари / препев, предговор и критичке белешке Анице Савић Ребац. – Београд : Просвета, 1951. – LVI, 336 стр. Са посветом Анице Савић Ребац Исидори Секулић.

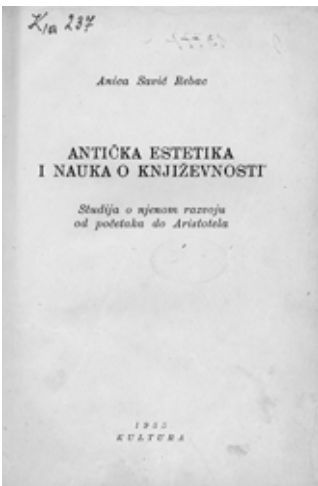
ПБ₂₀ 18, К 2587

33. САВИЋ РЕБАЦ, Аница

Лукреције, песник античког материјализма. // *О природи ствари* / Лукреције ; препев, предговор и критичке белешке Анице Савић Ребац. – Београд : Просвета, 1951. – Стр. VII–XVI. ПБ₂₀ 18, К 2587

Литографисана скрипта из римске књижевности. Аница Савић Ребац је на Филозофском факултету у Београду од 1946. предавала римску књижевност. *Историја римске књижевности*, која је остала само у облику скрипата, представља почетак обимније студије.

Прво издање *Античке естетике* из 1955. године. Као и *Предплатонска еролологија*, замишљена као почетак обимније студије *Орфичко-платонско-неоплатонска учења о Еросу и њихов утицај на средњи век поглавиће на Дантеа*, и *Античка естетика* је заправо почетак велике књиге у којој би овај проблем био разматран од почетака античке естетике до Плотина. До смрти Аница Савић Ребац је успела да обради период до Платона, самог Платона и да изнесе неколико напомена о Аристотелу. Иако је донела чврсту одлуку да оконча живот, што је значило и жртвовање научног рада који је тада био у зениту, Аница Савић Ребац није желела да своје радове остави несређене. После првог покушаја самоубства својој студенткињи Љиљани Станојевић (Црепајац) је дала рукопис *Естетике* да га прекуца и да среди напомене, а у приређивању рукописа за штампу учествовао је и Душан Мирков. Београдска „Култура“, чија је директорка била Аничина пријатељица Јелена Поповић, овај рукопис је објавила 1955. године.

34. *Pindar i umetnost kao lirska vizija*. // *Nova misao*. – God. 1, br. 11 (nov. 1953), str. 679–690. Ч₁ 482

35. *Античка естетика и наука о књижевности : студија о њеном развоју од почетка до Аристотела*. – Београд : Култура, 1955. – 203 стр. К_{1а} 237

36. *Predplatonaska erotologija* / uvodna reč dr Ljiljana Crepajac ; uvodna studija dr Svetlana Slapšak ; priredila Darinka Zličić. – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1984. – 143 str. – (Edicija Novi Sad ; књ. 23) II-39938

37. *Antička estetika i nauka o književnosti* / uvodna reč Ljiljana Crepajac, uvodna studija Svetlana Slapšak. - [2. izd. / priredila Darinka Zličić]. – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1985. – 223 str. – (Edicija Novi Sad ; knj. 41) II-41316

Преводи са немачког и есеји из немачке књижевности

Преводилачки и есејистички рад Анице Савић Ребац у германистици тешко је раздвојити: она није само преводила велике писце, већ је о њима и писала, омогућавајући тако потпуну рецепцију ових дела европске књижевности у српској средини. Значај њеног преводилачког рада лежи у избору писаца које је преводила: када је реч о превођењу немачке књижевности, њен избор су били пре свега модерни аутори, носиоци нових тенденција у европској књижевности. Неретко се говори да је она преводилачким и есејистичким радом у српску књижевност увела до тада непознатог Штефана Георга.

Најзначајнију и најплодотворнију везу, која у нашој култури има посебну вредност јер представља куриозитет, Аница је успоставила са Томасом Маном. Осим што је превела новеле као што су *Смрт у Венецији* и *Тонио Крегер* и одломак из *Чаробног брега*, написала је укупно пет луцидних и смелих есеја. Број ових есеја, као и ритам њиховог излагања, сведоче о Аничином вишегодишњем и континуираном раду на тумачењу и приближавању Мановог дела српској публици. Међутим, посебан значај има чињеница да се Аница Савић дописивала са немачким романсијером. Од те, вероватно обимне преписке, сачувана су само два писма. Њихова кореспонденција резултирала је и непосредном сарадњом и духовним утицајима: установљено је да је Ман користио неке теме из Аничиног текста „Kallistos“ за роман *Јосиф и његова браћа*. Објавивши овај текст у *Wiener Studien*, Аница је 1937. године послала сепарат Ману који га је пажљиво ишчитавао, бележећи своје коментаре на маргинама. Како је установио професор Томислав Бекић, Ман је подвлачио она места у тексту у којима се говори „о повезаности појмова светлости, љубави и сазнања“, и да их је, уз одређене модификације, употребио у свом роману. (Т. Бекић: „Аница Савић-Ребац и Томас Ман“)

Остали радови-есеји из германистике поново откривају Аничину посвећеност појединим, њој блиским и „омиљеним“ темама: поред тога што је објавила есеје или критичке белешке о Хајнриху фон Клајсту, или о Хајнеу, Аница Савић Ребац је писала и о Гетеу, наравно са аспекта Гетеовог хеленизма. Тако је она у великом немачком песнику видела човека чије су животне тенденције и духовне струје „излазиле у сусрет хеленском духу“: „Што је најхеленскије, то је најгетеовскије“ („Гетеов хеленизам“). Радови о Ману или о Гетеу сведоче да су се у германистичким студијама поново сусреле Аничине основне окупације: историја идеја (за *Чаробни брег* каже да је „роман мисли“, у којем се препознаје и „праоблик“ Платонових дијалога) и љубав према најпотпунијем од свих светова који је Аница препознавала у хеленизму.

У оквиру германистичких радова посебно место заузима *Фауст* у преводу Милана Савића. Аница је редакцију очевог превода из 1885. године урадила за издање из 1950. године. Поново објављивање овог превода навело је Рашка Димитријевића да у *Књижевности* (књ. 12, св. 5–6, 1951) објави оштру критику, на коју је Аница одговорила текстом објављеним у књизи 13, св. 8 истог часописа. Полемика је завршена одговором Рашка Димитријевића у првом наредном броју *Књижевности* (књ. 13, св. 9–10, 1951).

Томас Ман (Thomas Mann, 1875–1955)

38. САВИЋ РЕБАЦ, Аница
Томас Ман и Зачарани бреџ. // Страни преглед. – Год. 1, бр. 1 (март 1927), стр. 32–42.

Ч 38

39. Хајнрих фон Клајсти. // Српски књижевни гласник. – Књ. 22, бр. 8 (16. XII 1927), стр. 582–589.

Ч 293

40. ГЕОРГЕ, Штефан

Башићенска њролећа ; Јулска сећа / превела А. С. Р. // Летопис Матице српске. – Год. 101, књ. 312, св. 2–3 (мај–јун 1927), стр. 290–291.

Ч 945

41. САВИЋ РЕБАЦ, Аница

Штефан Георге. // Летопис Матице српске. – Год. 101, књ. 312, св. 2–3 (мај–јун 1927), стр. 276–289.

Ч 945

42. МАН, Томас

Из Зачараноџ бреџа / прев. Аница Савић Ребац // Страни преглед. – Год. 1, бр. 1 (март 1927), стр. 42–44.

Ч 38

Једино сачувано писмо Томаса Мана Аници Савић Ребац из 1929. године. Кореспонденција између Томаса Мана и Анице Савић започела је 1927. године када је Аница Ману послала свој текст о *Чаробном бреџу*. После објављивања новела *Тонио Креџер*, *Тристан* и *Смрт у Венецији* у Аничиним преводу 1929. године, она је Ману послала примерак, на чему јој се немачки писац у овом писму захваљује.

43. *Изабрана дела*. Књ. 1 / превела с немачког Аница Савић Ребац. – Београд : Народна просвета, [1929]. – XXVII, 288 стр. – (Библиотека страних писаца)

К 801

44. САВИЋ РЕБАЦ, Аница

Томас Ман и ѡроблем уметњика. // *Изабрана дела*. Књ. 1 / Томас Ман. – Београд : Народна просвета, [1929]. – Стр. VII–XXVII.

К 801

45. *Томас Ман : (неколико цртиа за ѡорциреи)*. // Српски књижевни гласник. – Књ. 29, бр. 1 (1. I 1930), стр. 25–34.

Ч 293

46. *Гетеов хеленизам*. // Јужни преглед. – Год. 8, бр. 3 (март 1933), стр. 124–128.

Ч 146

47. *Томас Ман и ѡроблематњика наших дана*. // Јужни преглед. – Год. 11, бр. 2 (феб. 1937), стр. 82–86.

Ч 146

Гетеов *Фауст* у преводу Милана Савића, оца Анице Савић Ребац, из 1885. године. Милан Савић је био угледни културни радник, писац и преводилац, секретар Матице српске и уредник *Летописа Матице српске*, у чијем дому су се окупљала највећа имена српске књижевности. Аница, једино дете Милана и Јулијане Савић од којих се никада није одвајала, одрасла је у дому чији су редовни гости били Лаза Костић, Симо Матавуљ, Јован Јовановић Змај и други. У Аничиној заоставштини налази се и попис радова Милана Савића.

48. МУНД, Е. Д.

Минхаузен : њеџова путовања и пустиловине / превела Аница Савић Ребац. – Београд : [б.и.], 1951. – 170 стр. – (Моја књига ; 4)
К 2566

49. САВИЋ РЕБАЦ, Аница

О педесетогодишњици „Буденброкових“. // Књижевне новине. – Год. 4, бр. 45 (8. XII 1951), стр. 2 и 8.
VII-371

50. *Око прејева Гешеовоџ „Фауста“*. // Књижевност. – Год. 6, књ. 13, св. 8 (авг. 1951), стр. 177–188.
Ч 595

51. *Постанак једноџ писничкоџ дела*. // Универзитетски весник. – Год. 4, бр. 67 (8. V 1952), стр. 5–6.
VII-36

Преводи великих дела модерне немачке књижевности заклонили су Аничине интересантне, и још увек једине преводе хумористичких дела као што су *Весели подвизи Тила Ојленишџела* и пустиловине барона Минхаузена. Зашто се Аница определила да преводи ове маштовите књиге није познато, али баца нову светлост на њен укупни преводачки рад. О њиховој популарности сведочи и број поновљених издања (девет издања *Тила Ојленишџела* и три издања *Минхаузена*) од којих су нека веома богато илустрована.

52. МАН, Томас

Смрти у Венецији / превели с немачког Аница Савић-Ребац, Страхинџа К. Костић, Милош Ђорђевић. – Нови Сад : Матица српска, 1952. – 260 стр. – (Светски писци)
К 2960

53. ПЕТЕРСЕН, Георг Пајсен

Весели подвизи Тила Ојленишџела / превела с немачког Аница Савић Ребац. – Београд : Спортска књига, 1953. – 148 стр. – (Омладинска библиотека ; коло 1, књ. 3)
К 3006

54. МАН, Томас

Tonio Kreger ; Smrt u Veneciji / prevela Anica Savić Rebac. – I izdanje. – Beograd : Rad, 1963. – 141 str. – (Biblioteka „Reč i misao“ ; kolo IV, knjiga 84)
I-681

55. БЕКИЋ, Томислав

Из прејиске Анице Савић-Ребац са Томасом Маном. // Зборник Матице српске за књижевност и језик. – Књ. 25, св. 3 (1977), стр. 589–592.
V-651

56. МАН, Томас

Тонио Крегер ; Тристан ; Смрти у Венецији : изабрана дела / превела са немачког Аница Савић Ребац. – Београд : Дерета, 2001. – 242 стр. – (Библиотека Велики људи и њихова дела ; коло 1, књ. 2)
I-46243

Преводи са енглеског и студије из енглеске књижевности

Преводи Анице Савић Ребац са енглеског углавном обухватају поезију с почетка 19. века, односно енглески романтизам. Из корпуса ове групе есеја и превода поново се издваја један песник – Перси Биш Шели, који је својим „универзалним лиризмом“ оваплотио све оно што је и Аница доживљавала као свој песнички кредо. Превела је седам његових песама, да би се неким од њих, као што је „Ода западном ветру“, враћала како би превод дорадила и побољшала.

Њен преводилачки рад поново се одвијао паралелно са есејистичким, при чему се и у англистичким студијама уочава исти принцип као и у германистичким: Аница је писала о оним ауторима које је највише преводила, откривајући том посвећеношћу наклоност према неким, посебно одабраним темама. Чак и када су у питању песници о којима није писала као што је Китс, или песници непознати у нашој средини као што је Браунинг, Аница је својим преводилачким радом обавила пионирски посао на упознавању српске средине са енглеском романтичарском и викторијанском традицијом.

57. БАЈРОН, Џорџ Гордон
Ноћни њизор код Рима / с енглеског Аница. – Одломак из *Манфреда*. // Бранково коло. – Год. 11, бр. 31–32 (24. III 1905), ст. 1026.
РП I/120

58. МУР, Томас
Рај и Перу / с енглеског Аница. // Бранково коло. – Год. 12, бр. 14–15 (26. IV 1906), ст. 445–448.
РП I/120

Први превод са енглеског Аница је објавила 1905. године – одломак из Бајроновог драмског спева *Манфред*. За овај преводилачки првенац Светозар Игњачевић каже: „За данашње стандарде читав поступак може деловати помало непрецизно и историјски превазиђено, а кад се ради о великом сажимању широком парафразом и тешко допустив. Међутим, иако он очито није пренео све богатство оригинала, поготово у детаљима, основна песничка слика ипак је прилично верно дочарана.“ („Аница Савић Ребац као преводилац енглеске поезије“)

Перси Биш Шели (1792–1822). „Писање о Шелију заузима упадљиво мали део у корпусу критике Анице Савић Ребац. Са друге стране, нема практично ниједног њеног критичког чланка или расправе у којој се не спомене или цитира Шели: он је нека врста фантома Аничиних текстова (...) он је за њу несумњиво био право остварење споја поезије и филозофије у ‘универзалном лиризму’, права мера модерног хеленизма и прави текст за доказивање њене старе идеје о повезаности љубави, писма и културе.“ (С. Слапшак: „Аница Савић Ребац као тумач модерних књижевности“, *Студије и огледи I–II*). Шели, односно Шеле како га је Аница звала, као прави лиричар „апсорбује у себи сав видни и звучни свет који може да прими његова душа, а затим га поново ствара из свога творачког средишта“. „А ниједан лиричар није примио у себе пространији свет надличне лепоте, надличног човечанства и надличног божанства, да му затим да личнији уметнички облик, но што је то учинио Шели.“ („Шели и универзални лиризам“)

59. ШЕЛИ, Перси Биш
Западно ветру / с енглеског Аница. // Бранково коло. – Год. 13, бр. 16–17 (2. V 1907), стр. 469–469.
РП I/120
60. *Једној шеви* / с енглеског Аница. // Бранково коло. – Год. 13, бр. 32–33 (22. VIII 1907), стр. 969–971.
РП I/120
61. *Ода западно ветру* / превела Аница Савић. // Мисао. – Књ. 4, св. 3 (1. XI 1920), стр. 1571–1573.
Ч 287
62. *Облак* / [превела Аница Савић Ребац]. // Српски књижевни гласник. – Књ. 11, бр. 4 (16. II 1924), стр. 265–267.
Ч 293
63. КИТС, Џон
Ламија : (одломак из сјева) / [превела Аница Савић Ребац]. // Српски књижевни гласник. – Књ. 24, бр. 7 (1. VIII 1928), стр. 498–502.
Ч 293
64. САВИЋ РЕБАЦ, Аница
Шеле и универзални лиризам. // Српски књижевни гласник. – Књ. 26, бр. 7 (1. IV 1929), стр. 517–520.
Ч 293
65. БРАУНИНГ, Роберт
Љубав међу рушевинама / превела Аница Савић Ребац. // Јужни преглед. – Год. 10, бр. 1 (јан. 1935), стр. 12–13.
Ч 146
66. МИЛТОН, Џон
Химна свећлостии : (Изгубљени рај, III, 1–55) / с енглеског Аница Савић Ребац. // Јужни преглед. – Год. 12, бр. 1 (јан. 1938), стр. 14–15.
Ч 146
67. САВИЋ РЕБАЦ, Аница
Перси Б. Шели као велики песник социјализма. // Научна критика компаративистичког смера / приредиле Слободанка Пековић, Светлана Слапшак. – Нови Сад : Матица српска ; Београд : Институт за књижевност, 1983. – Стр. 363–376.
II-36522

Есеји о домаћој књижевности

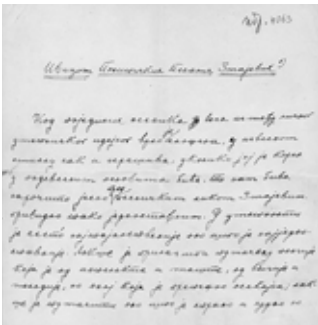
У својим најзначајнијим есејима о српским писцима Аница Савић Ребац говори о делу својих савременика или учитеља: Змаја, Лазе Костића, Јована Дучића, Милутина Бојића, па и ретких женских писаца као што је Милица Стојадиновић Српкиња. За начин њеног излагања Даринка Невенић-Грабовач, у свом тексту прочитаном поводом двадесетогодишњице Аничине смрти (*Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, 1974, св. 1–2), каже: „Немислосрдно сажета и концизна у изразу, избегавала је епску ширину, излагала је синтетизовано, стилем густим и језгровитим. За поштовање је њена велика прецизност и акрибија (...) Есеј је за њу извесно стање душе кад се под одређеним околностима обасјава постављено питање. Нигде ту нећете наћи тачно одређене границе где престаје казивање мислиоца а где почиње ис-

поведање песника – до те мере је једно с другим сливено и тако необично једно проистиче из другог.“ Не либећи се директних и слободних исказа о песницима, Аница Савић Ребац је за Змаја рекла да је имао „способност, ретку код многих великих песника, да пева право са срца“, због чега је био близак публици, а нејасан књижевницима. О том феномену Змајевог песништва у којем је „најтајанственије оно што је најједноставније“ писао је Лаза Костић. У тексту „Лаза Костић као тумач поезије Змајева“ Аница говори о основној разлици између два песничка сензибилитета: иако је Костић био песник „духовне душе“, „logos-a“, тако различит од „животне душе“ Змајева, он није могао а да се не диви Змајевом песништву као „титрају“ једноставног и чистог, аутентичног живота. Најзад, за Јована Дучића Аница Савић Ребац каже да је у њему „аристократизам једне расе витеза“, нашао висок уметнички израз, односно да су све особине „расе“ – па чак и оне етичке, транспоноване у артистичке: „Чудесно је како он сваки осећај транспонује у сферу лепоте – од љубави до патриотизма (...) Језик лепоте је једини језик којим он говори.“

Лаза Костић, пријатељ куће Савића и Аничин учитељ и саветодавац. Аница је о свом „песничком ментору“ писала: „А Л. Костић је потпуни песник те *духовне душе*, песник умног огња и ‘сељенских студи’, страсне мисаоности и недогледних хоризоната, песник који није затворен у живот, но га гледа из чудних даљина са фаустовским жаљењем.“ („Лаза Костић као тумач поезије Змајева“)

Говор о Аничиним есејистичком раду, па и о делу уопште, не би био потпун без помињања есеја објављених после Другог светског рата, који су обележени њеним одушевљењем послератним комунистичким друштвом. Такво идеолошко опредељење је, вероватно, утицало на уобличавање текста „Перси Б. Шели као велики песник социјализма“, а када је реч о домаћој књижевности, оно је свакако формирало Аничину одлуку да на енглески језик преведе партизанске песме. У њеној заоставштини налази се, поред рукописа овог превода, и текст – на српском и енглеском, о партизанским песмама (Песме и преводи/The poems and the translations). О овом преводу и о партизанским песмама писала је Исидора Секулић - „О превођењу, о збирци партизанских песама, о преводу Анице Савић Ребац тих песама на енглески језик“ (*Књижевности*, год. 4, бр. 11–12, нов-дец. 1949).

68. САВИЋ РЕБАЦ, Аница

О Јовану Дучићу. // Јединство. – Бр. 1 (1919), стр. 2–3. VII 174

69. Песник царских сонети. // Време. – Год. 4, бр. 847 (1924), стр. 20. VII 382

70. Милица Стојадиновић Српкиња. // Летопис Матице српске. – Год. 100, књ. 308, св. 1–2 (април-мај 1926), стр. 46–51. Ч 945

71. Лаза Костић као тумач поезије Змајева. // Српски књижевни гласник. – Књ. 28, бр. 3 (1. X 1929), стр. 210–214. Ч 293

Рукопис текста о Змају из заоставштине у Универзитетској библиотеци. Овај текст носи наслов „Ивицом политичких песама Змајевих“ и очигледно представља једну верзију текста „Фрагмент о Змају“, први пут објављеног у *Хеленским визицима*.

72. *О једној песми Лазе Костића*. // Универзитетски весник. – Год. 3, бр. 40–41 (26. XII 1950), стр. 5.

VII 36

73. *Фрагменти о Змају*. // Хеленски видици. – Београд : СКЗ, 1966. – Стр. 158–162.

I-5366

Студије о Његошу и преводи Луче микрокозма

Иако је Аница Савић Ребац своје есеје о Његошу објавила тек 1951. године, њено интересовање за дело овог песника много је старије и вероватно је започело још 30-их година. Као резултат првих изучавања и испитивања Аница је 1937. године превела *Лучу* на немачки за шта је непосредни подстрек добила од Ханса Лајзеганга (1890–1951), професора филозофије у Јени који се бавио изучавањем и упоређивањем хеленске и оријенталне религије. Од њихове преписке сачувана су четири писма као део заоставштине у Универзитетској библиотеци. На крају једног обимног писма из 1937, које садржи исцрпна тумачења хришћанских и других мотива у *Лучи*, Лајзеганг додаје да би о читавој материји могао да каже много више ако би имао немачки превод. Из даље преписке се сазнаје да је Аница превела *Лучу* за мање од шест месеци и да је превод послала Лајзегангу. Овај превод, иако сачињен само да би се олакшало тумачење дела, остао је необјављен за Аничина живота. Године 1950. она се обратила Алојзу Шмаусу, некадашњем лектору за немачки језик на Београдском универзитету и професору славистике на Универзитету у Минхену, за помоћ у његовом објављивању, али ти покушаји су остали без успеха. Овај превод, чији се машинопис чува у Универзитетској библиотеци, постао је доступан 1986. јер је објављен у књизи коју је у оквиру *Сабраних дела* приредила Даринка Зличкић – Аница Савић Ребац и Његошева *Луча микрокозма*.

Аница Савић Ребац није доживела ни објављивање *Луче* на енглески: превод је изашао 1957. године у трећој свесци америчког славистичког часописа *Harvard Slavic Studies*.

Аничине студије представљају неколико посебних приступа Његошовом делу који се, осветљавајући по један идејни слој *Луче*, узајамно допуњају. Међутим, и у овом делу рада Анице Савић Ребац уочава се иста концентрисаност на идејни и филозофски а не на филолошки и естетички склоп дела. На основу једног концепта, који се чува у Аничиној заоставштини, може се казати да је Аница планирала да напише књигу о Његошу, те ови појединачни радови чине само сегменте веће замишљене целине, делећи тако судбину осталих Аничиних дела.

74. САВИЋ РЕБАЦ, Аница

Његош и богомилство. // Стварање. – Год. 6, бр. 10–11 (1951), стр. 612–622.

Ч 674

75. *Његош, Кабала и Филон*. // Зборник Филозофског факултета. – Књ. 2 (1952), стр. 45–59.

Ч 279

76. ЊЕГОШ, Петар Петровић

The Ray of Microcosm / translated with an Introduction by Anica Savić Rebac. // *Harvard Slavic Studies*. Vol. III. – Cambridge : Harvard University Press, 1957. – Str. 105-200.

K_{5a} 670

77. САВИЋ РЕБАЦ, Аница

Песник и његова позиција. – Први део предговора енглеском преводу *Луче микрокосма*. // Хеленски видици : есеји / избор и предговор Предраг Вукадиновић. – Београд : СКЗ, 1966. – Стр. 94–115.

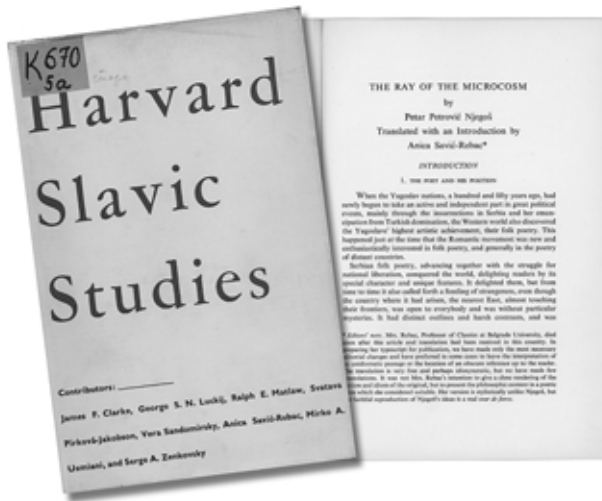
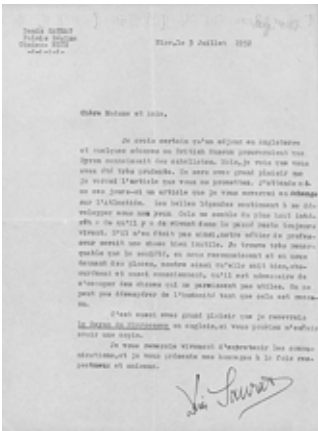
I-5366

78. ЊЕГОШ, Петар Петровић

Der Strahl des Mikrokosmos / deutsch von Anica Savić Rebac. // *Anica Savić Rebac i Njegoševa Luča mikrokozma* / priredila Darinka Zličić. – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1986 (Novi Sad : Prosveta). – Str. 217–260. II-43687

79. *The Ray of the Microcosm* / [translated by Anica Savić-Rebac]. // *Anica Savić Rebac i Njegoševa Luča mikrokozma* / priredila Darinka Zličić. – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1986 (Novi Sad : Prosveta). – Str. 217–260. II-43687

Аница Савић Ребац се дописивала са Денијем Сораом (Denis Saurat), француским публицистом и антропологом. Сора је написао књигу о односу Виктора Игоа према Кабали коју је Аница користила за своје изучавање утицаја Кабале на Његоша. Примерак ове књиге из Аничине заоставштине који се чува у Библиотеци садржи њене белешке на маргинама и ознаке интересантних места.

Трећи том *Harvard Slavic Studies* за 1957. годину где је објављен Аничин превод *Луче микрокосма* на енглески, заједно са обимним уводним есејом. У напомени редакције се наводи да су ови текстови стигли непосредно пре ауторкине смрти. Редакција додаје да је реч о веома слободном преводу, те да интенција ауторке није била да верно пренесе оригинал, већ да представи филозофски садржај Његошевог дела у песничком облику.

РЕЦЕПЦИЈА

Поезија Анице Савић Ребац у домаћој кривици

По изласку из штампе, збирка песама Анице Савић Ребац *Вечери на мору* (1929) није привукла превелику пажњу критике, а објављени написи били су или критички неутрални или чак ненаклоњени. Милан Кашанин је тада у *Летопису Матице српске* објавио веома упечатљиву, готово јетку критику. Напомињући да је реч о песнику чија је интелектуална вредност неоспорна, он јој замера претерани интелектуализам: „Као и сви песници хипертрофирани интелигенције, гђа Савић Ребац се не плаши само свега непосредног и личног, свега општег и свагдашњег, дубоко људског, него и сваке примисли и израза који би личили на нешто што би могло бити обично и вулгарно.“ Аничина поезија је и дуго после тога била потпуно запостављена у критици, све до шездесетих година и текстова Славка Леовца (о поезији и античким студијама уопште), Миодрага Павловића, а затим и Радомира Константиновића. Сви они ће изнети судове који ће, мање или више, бити негативно интонирани. Миодраг Павловић ће за њу рећи да је она песник „тек у другом реду, по надахнућу готово аматерском“, али ће и такву појаву, која је имала своје „значајније резултате“, сматрати вредном помена. Објављивањем *Сабраних дела* и текстовима Светлане Слапшак и Наде Поповић-Перишић у оквиру књиге *Поезија и мањи песнички преводи* даје се још један прилог критичкој рецепцији и ревалоризацији Аничине поезије, који тежи да се ослободи тих „постојећих вредносних или категоријалних одредби.“

80. КАШАНИН, Милан

Песме з-ђе Савић Ребац. // Летопис Матице српске. – Год. 103, књ. 320, св. 3 (јуни 1929), стр. 449–452.

Ч 945

81. МИЉКОВИЋ, Бранислав

Аница Савић Ребац: „Вечери на мору“. // Српски књижевни гласник. – Књ. 27, бр.8 (16. август 1929), стр. 633–635.

Ч 293

Иако је био један од истакнутих критичара Аничине поезије, песник и есејиста Миодраг Павловић је у својој збирци песама *Ходогарје* једну песму назвао по њој: „Зар ходимо Атеном она и ја/у два разна трена/спојени истом сликом непробојних тела/богова што бдију/изнад трема, и на борове миришу?“

82. ЛЕОВАЦ, Славко

Хелениста Аница Савић Ребац. // *Летопис Матице српске*. – Год. 138, књ. 390, св. 5 (мај 1962), стр. 403–414.
Ч 945

83. ПАВЛОВИЋ, Миодраг

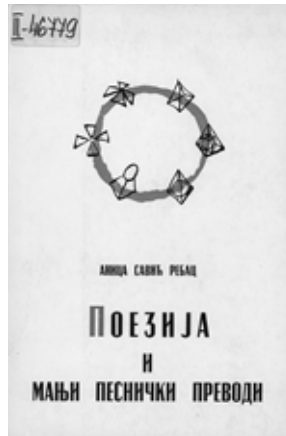
Аница Савић-Ребац. // *Осам песника / Миодраг Павловић*. – Београд : Просвета, 1964. – Стр.133–159.
I-2659

84. КОНСТАНТИНОВИЋ, Радомир

Anica Savić Rebac. // *Viće i jezik. 7 / Radomir Konstantinović*. – Beograd : Prosveta : Rad ; Novi Sad : Matica srpska, 1983. – Str. 291–316.
II-37773/7

85. СЛАПШАК, Светлана

О песничком Анице Савић Ребац. // *Поезија и мањи песнички преводи / приредила Даринка Зличић*. – Нови Сад : Књижевна заједница Новог Сада, 1987. – Стр. 7–16.
II-46779

Књига *Поезија и мањи песнички преводи*, која сачињава четврту и пету књигу *Сабраних дела*, садржи потпуну песничку заоставштину Анице Савић Ребац: све песме објављене за живота, три ране поетске драме (1906), песничке преводe, и преводe партизанских песама на енглески.

86. ПОПОВИЋ-ПЕРИШИЋ, Нада

Поезија Анице Савић Ребац. // *Поезија и мањи песнички преводи / приредила Даринка Зличић*. – Нови Сад : Књижевна заједница Новог Сада, 1987. – Стр. 21–29.
II-46779

87. ЖИВКОВИЋ, Живан

Predeli duše. // *Sedmi pečat / Živan Živković*. – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1988. – Str. 15–19.
II-50525

Одјеци хеленистичког рада

Критика хеленистичких студија Анице Савић Ребац је практично изостала за њена живота – о *Ерошологији*, поред збирке песама јединој објављеној монографији, није било критичких радова. Тек после Другог светског рата у Гласнику Српске академије наука, у делу посвећеном рефератима изложеним у Институту за проучавање књижевности, излазили су кратки информативни прикази њених радова. Ипак, појава књиге *Античка естетика и наука о књижевности* после Аничине смрти (1955) изазвала је прилично интересовање. Неки критички прикази били су негативни, као приказ Славка Леовца објављен у *Живојћу*, поједини су имали више карактер успомена на Аницу Савић Ребац као што је текст Војислава Ђурића. Античке студије Анице Савић Ребац, нарочито књига *Античка естетика*, остале су предмет разноврсних изучавања, о чему сведочи и различитост приступа у оквиру стручног скупа *Аница Савић Ребац и проблеми античке естетике* одржаног 1986. године. Саопштења са овог скупа, који је организован на иницијативу Даринке Зличић, објављена су у *Летопису Машице српске*, а потом и као посебан отисак. Чињеница да су сви учесници скупа обрадили тему на специфичан начин, охрабрује помисао да ће античке студије Анице Савић Ребац бити и убудуће предмет интересантних и подстицајних тумачења.

88. Д-р Аница Савић-Ребац: *Тити Лукреције Кар и његов стих* »De natura rerum«. // Гласник / Српска академија наука и уметности. – Књ. 3, св. 1 (1951), стр. 119–120.
ПЧ I/5

89. ЛЕОВАЦ, Славко
Античка естетика и наука о књижевности : (студија Анице Савић Ребац о њеном развоју од почетка до Аристотела, издање „Kulture“, Београд, 1955). // *Život*. – God. 4, knj. 7, sv. 9 (sep. 1955), str. 591–594.
Ч₁ 480

90. ВУКАДИНОВИЋ, Предраг
Предговор. // *Хеленски видици : есеји / Аница Савић-Ребац.* – Београд : Српска књижевна задруга, 1966. – Стр. VII–XVIII.
I-5366

91. ЛЕОВАЦ, Славко
Helenski vidici Anice Savić Rebac. // *Kritika i kreacija.* – Sarajevo : Svjetlost, 1972. – Str. 136–140.
I-940

Хеленски видици из 1966. године са изабраним есејима Анице Савић Ребац. Ова невелика књига, коју је приредио Предраг Вукадиновић, допринела је оживљавању интересовања за научни рад Анице Савић Ребац, па и за њено дело уопште. Књига нуди репрезентативан пресек кроз њен есејистички рад, а предговор представља језгровит приказ њеног дела и нуди једну од касније често понављаних оцена: „Аница Савић није историчар књижевности, критичар је још мање, али није ни естетичар – она је само историју естетике писала! – него је оно што пре ње или нисмо имали, или смо имали у сасвим незнатној мери. Она је била историчар идеја. У неком књижевном делу њу је, као есејисту, првенствено интересовало оно што се научно може истражити: идеја и мотив – а да би их идентификовала, она је користила читаво своје историјско и филолошко знање, и то често са завидним мајсторством.“

92. ЦРЕПАЈАЦ, Љиљана
Дојринос Анице Савић-Ребац интeрпретацији Платонових естетичких погледа. // Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор. – Књ. 40, св. 1–2 (1974), стр. 136–140.

Ч 289

93. ЂУРИЋ, Војислав

Погвиџ Анице Савић-Ребац. // *Говор поезије. III, [Књижевност општа и национална]* / Војислав Ђурић. – Београд : Просвета, 1980. – Стр. 83–87.

I-5492

94. ЦРЕПАЈАЦ, Љиљана

О античкој естетици и науци о књижевности Анице Савић Ребац. // *Античка естетика и наука о књижевности / Anica Savić Rebac.* – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1985. – Стр. 7–17.

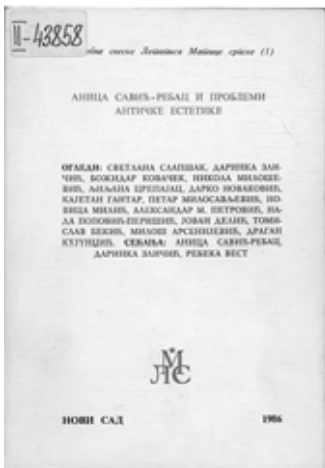
II-41316

95. СЛАПШАК, Светлана

Античка естетика и наука о књижевности Анице Савић Ребац међу делима сличне замисли. // *Античка естетика и наука о књижевности / Anica Savić Rebac.* – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1985. – Стр. 19–33.

II-41316

У децембру 1973. године одржана је свечана седница Филолошког и Филозофског факултета поводом двадесетогодишњице смрти Анице Савић Ребац. Излагања са ове седнице су објављена у *Прилозима за књижевност, језик, историју и фолклор*, а рукописи су остављени Универзитетској библиотеци. Овај блок текстова садржи, поред критичких оцена њеног рада, и успомене студената и блиских сарадника.

96. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Петар

Истраживачки метод Анице Савић Ребац. – У оквиру темата *Аница Савић Ребац и проблеми античке естетике.* // *Летопис Матице српске.* – Год. 162, књ. 438, св. 1–2 (јул. – авг. 1986), стр. 86–95.

Ч 945

97. МИЛОШЕВИЋ, Никола

Аница Савић Ребац и проблем социолошког приписивања. – У оквиру темата *Аница Савић Ребац и проблеми античке естетике.* // *Летопис Матице српске.* – Год. 162, књ. 438, св. 1–2 (јул. – авг. 1986), стр. 40–47.

Ч 945

98. ПЕТРОВИЋ, Александар М.

Античка естетика и филозофија Анице Савић Ребац. – У оквиру темата *Аница Савић Ребац и проблеми античке естетике.* // *Летопис Матице српске.* – Год. 162, књ. 438, св. 1–2 (јул. – авг. 1986), стр. 112–125.

Ч 945

У *Летопису Матице српске* (књ. 438, св. 1–2) за 1986. годину објављен је темат *Аница Савић Ребац и проблеми античке естетике*. Темат сачињавају реферати саопштени на скупу одржаном 1986. године у Новом Саду. Повод за одржавање скупа било је објављивање *Античке естетике* у оквиру *Сабраних дела*. Аутори реферата – познаваоци рада Анице Савић Ребац, односно античке естетике, дали су своја тумачења и своје погледе на ово дело, тако да темат, заједно са дискусијом на крају, представља за сада најинтегралнији критички приступ делу Анице Савић Ребац.

99. ПОПОВИЋ-ПЕРИШИЋ, Нада

Између логоса и ероса. – У оквиру темата *Аница Савић Ребац и про- блеми античке естетике*. // *Летопис Матице српске*. – Год. 162, књ. 438, св. 1–2 (јул. – авг. 1986), стр. 126–131.

Ч 945

100. ЦРЕПАЈАЦ, Љиљана

Античке студије Анице Савић Ребац. // *Студије и огледи I–II / Аница Савић Ребац*. – Нови Сад : Књижевна заједница Новог Сада, 1988. – Стр. 9–22.

II-54742

101. ЖИВКОВИЋ, Живан

Prilozi istoriji antičke poetičke i estetičke misli. // *Sedmi pečat / Živan Živković*. – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1988. – Str. 71–76.

II-50525

102. ВУКЕЛИЋ, Мирослав

Хеленски видици Анице Савић-Ребац. // *Античке студије код Срба / уредио Миодраг Стојановић*. – Београд : Српска академија наука и уметности, 1989. – стр. 117–121.

II-49636

103. НЕВЕНИЋ-Грабовач, Даринка

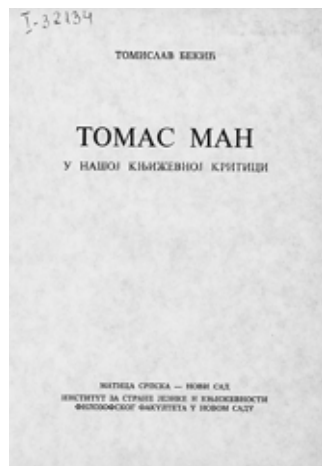
Аница Савић Ребац о Лукрецију. // *Књижевне новине*. – Год. 46, бр. 877–878 (1– 15. 1. 1994), стр. 4.

VII-371

Аница Савић Ребац као посредник између немачке и српске културе

Есејима Анице Савић Ребац о немачкој књижевности, нарочито о Томасу Ману, и преводима на немачки исцрпно се бавио професор Филозофског факултета у Новом Саду Томислав Бекић. Аничин есејистички рад професор Бекић оцењује: „Огледе и студије Анице Савић Ребац, независно од њиховог временског и националног оквира, одликује једна општа црта а то је да они нису занимљиви само својом садржајном страном, тј. тематиком и проблематиком коју обрађују, већ и по томе како она излаже запажену проблематику, односно по свом методском поступку.“ Њен методски поступак доводи се у везу са поступцима у немачкој науци о књижевности: „Као заговорник историје књижевности као историје идеја, Аница Савић се на одређен начин додирује са њој сродним стремљењима у немачкој науци о књижевности у првим деценијама нашег столећа. При томе, иако се често позива на Гундолфа, изричито не прихвата изграђену методологију немачке науке о књижевности, али нам познавање методологије немачке науке о књижевности омогућава да њена методска становишта и настојања сагледамо у ширем, европском контексту.“ (Т. Бекић: „Аница Савић Ребац и њен однос према немачкој књижевности“).

У овом сегменту приказан је и текст професора Миљана Мојашевића, који помиње Аничину редакцију превода *Фаустиа*. Овај текст истовремено чини и део „личне приче“, као сећање на Аницу: Мојашевић, један од Аничиних наследника, говори о томе како му је Аница, непосредно пред самоубиство, дала свој примерак *Фаустиа* који јој је, са посветом, поклонιο отац Милан Савић.

104. МОЈАШЕВИЋ, Миљан

Поново читајући Фауста : у спомен Аници Савић-Ребац. // Стварање. – Год. 24, бр. 6 (1969), стр. 808–820.
Ч 674

105. БЕКИЋ, Томислав

Аница Савић-Ребац и њен однос према немачкој књижевности. // Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. – Knj. 15, [sv.] 2 (1972), str. 551–577.
V-661

106. *Аница Савић-Ребац и Томас Ман*. // Зборник Матице Српске за књижевност и језик. – Књ. 27, св.1 (1979). стр. 81–90.
V-651

107. *Допринос Анице Савић-Ребац књижевнокритичкој рецејцији дела Томаса Мана*. // Томас Ман у нашој књижевној критици / Томислав Бекић. – Нови Сад : Матица српска : Институт за стране језике и књижевности Филозофског факултета у Новом Саду, 1987. – Стр. 21–40.
I-32134

Критика превода са енглеског и радова из англистике

Иако је број релевантних текстова који су се бавили критиком превода са енглеског релативно мали, они су својим темељним и исцрпним приступом покрили ову област рада Анице Савић Ребац. Потпуни преглед Аничиних превода са енглеског, праћен минуциозном анализом текста, дао је Светозар Игњачевић у тексту *Аница Савић-Ребац као преводилац енглеске поезије*. Међу првим проучаваоцима односа Анице Савић Ребац према енглеској књижевности био је и Горан Станивуковић који је у свом тексту изнео неколико утемељених запажања: „Ове везе се пре уочавају у препознавању појединачних иманентних књижевно-естетских типолошких елемената и утицаја који спречу њено оригинално песничко стварање и избор и преводилачки метод њених енглеских песника.“

108. СТАНИВУКОВИЋ, Горан

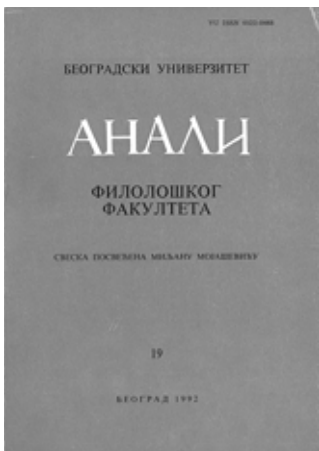
Нераскидива узајамности песничког и преводилачког чина : Аница Савић-Ребац: Поезија и мањи песнички преводи; предила Даринка Зличић; Књижевна заједница Новог Сада, Нови Сад, 1987. // Летопис Матице српске. – Год.163, књ. 440, св. 5 (нов. 1987), стр. 796–804; 825.
Ч 945

109. МАТАРИЋ-РАДОВАНОВ, Мирјана Н.

Engleska književnost kod Srba 1900–1945 : kroz književne časopise : doktorska disertacija. – Beograd : [s.n.], 1980. – 622 lista
РД 8297

110. ИГЊАЧЕВИЋ, Светозар М.

Аница Савић-Ребац као преводилац енглеске поезије. // *Анали* Филолошког факултета Београдског универзитета. – Књ. 19 (1992), стр. 497–518.
Ч₂₂ 15

О иреводима и тумачењима Луче микрокозма

Рад Анице Савић Ребац на тумачењу Његошевог дела, као и преводи *Луче* на енглески и немачки, у критици су имали третман сличан осталим областима њеног рада: од негативно интониране критике до покушаја објективног оцењивања којим не би биле пренебрегнуте претходне позитивне и негативне оцене. У неким текстовима, као што је текст Александра Петровића, Аничини есеји су само повод за даља тумачења Његошевог дела. Поново на иницијативу Даринке Зличић, годину дана после скупа посвећеног *Аничичкој естетичности*, одржан је нови стручни скуп (1987) овога пута о Аничиним проучавањима Његоша. Текстови су објављени у *Летопису Машице српске* у оквиру темата *Однос поезије и филозофије*. За исти број *Летописа* Даринка Зличић је приредила и писма која се чувају у заоставштини а која су релевантна за изучавање генезе студија о Његошу и превода *Луче*. Поред писама Аничиног професора из Беча Лудвига Радермахера, објављена су и писма Ханса Лајзеганга и Алојза Шмауса.

111. Д-р Аница Савић-Ребац, професор Универзитета: *Његош, Кабала и Филон* (24. IX 1951). // Гласник / Српска академија наука и уметности. – Књ. 3, св. 2 (1951), стр. 288.

ПЧ I/5

112. Д-р Аница Савић-Ребац: *Његош и богомилство*. // Гласник / Српска академија наука и уметности. – Књ. 3, св. 1 (1951), стр. 123–125.

ПЧ I/5

113. Д-р Аница Савић-Ребац: *О Његошу и «Лучи микрокозма»*. // Гласник / Српска академија наука и уметности. – Књ. 3, св. 1 (1951), стр. 121–122.

ПЧ I/5

114. ПУХАЛО, Душан

Његошева «Луча микрокозма» на енглеском : посмртно објављен рад Анице Савић-Ребац. // Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор. – Књ. 25, св. 1–2 (1959), стр. 131–140.

Ч 289

115. ФЛАШАР, Мирон

Аница Савић и изучавање генезе Луче микрокозма. // Књижевност. – Год. 23, књ. 47, св. 9 (септембар, 1968), стр. 194–223.

Ч 595

116. СЛАПШАК, Светлана

Dva ispitivača «Luče mikrokozma»: Anica Savić Rebac i Miron Flašar. // Anica Savić Rebac i Njegoševa »Luča mikrokozma« / priredila Darinka Zličić. – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1986. – Str. 7–21.

II-43687

117. ПЕТРОВИЋ, Александар

О тумачењу Луче микрокозма и огледима Анице Савић Ребац. // Anica Savić Rebac i Njegoševa »Luča mikrokozma« / priredila Darinka Zličić. – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1986. – Str. 23–43.

II-43687

118. БЕКИЋ, Томослав
Anica Savić Rebac i njen nemački prevod Njegoševe »Luče mikrokozma«. // Anica Savić Rebac i Njegoševa »Luča mikrokozma« / priredila Darinka Zličić. – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1986. – Str. 45–57. II-43687
119. ЦРЕПАЈАЦ, Љиљана
Аница Савић-Ребац и Његошева «Луца микрокозма». // Политика. – Год. 84, број 26400 (4. април 1987), стр. 11. VII 431
120. ЖИВКОВИЋ, Живан
Dvostruko namirenje duga. // Sedmi pečat / Živan Živković. – Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1988. – Str. 67–70. II-50525
121. ЦРЕПАЈАЦ, Љиљана
Неоманихејски елементи у Његошевој Луци микрокозма према интерпретацији Анице Савић Ребац. – У оквиру темата Однос поезије и филозофије, II. // Летопис Матице српске. – Год. 165, књ. 443, св. 2 (1989), стр. 222–230. Ч 945
122. СЛАПШАК, Светлана
Текстови Луце микрокозма – антика и интертекстуалности. – У оквиру темата Однос поезије и филозофије, II. // Летопис Матице српске. – Год. 165, књ. 443, св. 2 (1989), стр. 231–236. Ч 945
123. ФЕЛБАБОВ, Владислава
Два превода „Луце микрокозма“ на енглески језик. // Реферати и саопштења. 2, Његошево песничко дело / 18. научни састанак слави-ста у Вукове дане, Београд, Нови Сад, 9–13. 9. 1988. – Београд : Међународни славистички центар на Филолошком факултету, 1990. – Стр. 301–307. II-17141

Део Аничиног рукописа (увод) недовршеног дела *Античка естетика* из заоставштине која се налази у фонду Универзитетске библиотеке.

САДРЖАЈ

Срж стваралаштва Анице Савић Ребац	5
Уводне напомене	9
Лична прича	11
Дело	18
Поезија	19
Античке студије и преводи са класичних језика	21
Преводи са немачког и есеји из немачке књижевности	25
Преводи са енглеског и студије из енглеске књижевности	28
Есеји о домаћој књижевности	29
Студије о Његошу и преводи <i>Луче микрокозма</i>	31
Рецепција	33
Поезија Анице Савић Ребац у домаћој критици	33
Одједи хеленистичког рада	35
Аница Савић Ребац као посредник између немачке и српске културе	37
Критика превода са енглеског и радова из англистике	38
О преводима и тумачењима <i>Луче микрокозма</i>	39

Универзитетска библиотека
„Светозар Марковић“

За издавача
др Дејан Ајдачић

Уредник колекције
Марија Вранић-Игњачевић

Аутори изложбе и каталога
Марија Вранић-Игњачевић
мр Драгана Бесара
Дубравка Милошевић

Дизајн
Мирјана Пиштало-Глигоријевић

Припрема
Дејан Димитријевић

Штампа
„Хелета“, Јужни булевар 5, Београд

Тираж
500 примерака

Штампање ове публикације омогућили су
Београдска пословна школа и
Привредни саветник

